

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методик початкової освіти

Кваліфікаційна робота

**з теми «ЛЕГО-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК АКТИВНИЙ ОСВІТНІЙ
ІНСТРУМЕНТ У ФОРМУВАННІ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
УЧНІВ 4 КЛАСУ»**

Виконала:

здобувачка другого (магістерського)

рівня вищої освіти

PO1-M23z групи

спеціальності 013 Початкова освіта

Мельникова Христина Русланівна

Керівник: Федорчук Вікторія Вікторівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри

педагогіки та менеджменту освіти

Рецензент:

Гордійчук Мар'яна Сидорівна,

кандидат педагогічних наук, доцент

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	7
1.1. Аналіз поняття «читацька компетентність» у науково-методичній літературі	7
1.2. Особливості формування читацької компетентності учнів молодшого шкільного віку	14
Розділ 2. СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	23
2.1. Характеристика LEGO-технологій як активного освітнього інструмента.....	23
2.2. Методичні аспекти використання методики діяльнісного навчання «Шість цеглинок» у початковій школі	28
Розділ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ LEGO-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	36
3.1. Виявлення рівня сформованості читацької компетентності в учнів 4-х класів	36
3.2. Комплекс вправ з використанням конструктора LEGO на уроках літературного читання	39
3.3. Аналіз ефективності застосування LEGO-технологій для формування читацької компетентності	83
Висновки.....	87
Список використаних джерел.....	89

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі спостерігається тенденція до зниження зацікавленості учнів читанням. Це, зокрема, пов'язано із активним розвитком технологій. Діти переконані, що всю необхідну інформацію можна отримати у мережі Інтернет. Проте у період військового стану, протистояння відбувається не тільки на полі бою, але й в медіапросторі. У сучасних умовах інформаційна війна є одним із вирішальних факторів перемоги. Наразі інформаційне поле є перенасиченим і це сприяє активному поширенню фейків у суспільстві. Тому виникає необхідність розвитку читацької компетентності в учнів, яка передбачає вміння критично оцінювати прочитане, шукати необхідну інформацію та використовувати її за потреби. Недарма відомий український педагог А. С. Макаренко стверджував, що по-справжньому веде за собою та книга, з якої читач робить висновки сам, оскільки тільки така книга впливає на його поведінку [51].

Але перед кожним педагогом постає питання про те, як спонукати учнів до читання, як навчити їх аналізувати текст та застосовувати отримані знання у повсякденному житті. Адже саме у молодшому шкільному віці діти опановують базові знання та вміння, які будуть необхідні у подальшому навчанні. Враховуючи психологічні особливості цих дітей, варто застосовувати в освітньому процесі ігрові техніки. Конструктор LEGO є сучасним освітнім продуктом, що відповідає принципам діяльнісного підходу, який лежить в основі навчання учнів початкової ланки освіти.

LEGO-конструктор забезпечує наочність, яка є важливою для молодших школярів. Даний освітній інструмент допомагає урізноманітнити уроки, знизити напругу, створити сприятливу психологічну атмосферу. Саме це сприяє кращому залученню у навчальну діяльність та підвищенню засвоєння навчального матеріалу.

Методологічна основа дослідження: Вивченням особливостями читацької компетентності, її складовими займалися такі вчені: О. Вашуленко, О. Ісаєва, О. Куцевол, В. Мартиненко, О. Савченко, С. Сарафян, Н. Чепелева, Т. Яценко та інші. Величезний внесок у впровадження LEGO-технологій зробила педагогиня О. Рома, яка є авторкою-укладачкою методичних посібників LEGO «Гра по-новому, навчання по-іншому» та «Шість цеглинок в освітньому просторі школи».

Об'єкт: процес формування читацької компетентності.

Предмет: комплекс вправ з використанням конструктора LEGO на уроках літературного читання.

Метою роботи є теоретично обґрунтувати й емпірично дослідити ефективність застосування LEGO-технологій як активного інструменту для формування читацької компетентності учнів четвертого класу.

Гіпотеза дослідження: систематичне та цілеспрямоване застосування LEGO-технологій на уроках літературного читання сприяє формуванню читацької компетентності молодших школярів.

Відповідно до сформульованої мети та висунутої гіпотези, у роботі виокремлено такі **завдання:**

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення поняття «читацька компетентність».
2. Описати особливості читацької компетентності молодших школярів.
3. Визначити специфіку застосування компетентісно спрямованого підходу у початковій школі.
4. Здійснити аналіз особливостей використання LEGO-технологій в освітньому процесі.
5. Експериментально дослідити ефективність використання конструктора LEGO для формування читацької компетентності у 4 класі.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи були використані такі методи наукового дослідження:

- а) теоретичні – систематизація, узагальнення, порівняння, аналіз та синтез;
- б) емпіричні – формувальний експеримент, педагогічне спостереження, аналіз результатів діяльності учнів;
- в) статистичні методи – метод кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Теоретична значущість дослідження полягає у тому, що проаналізовано визначення поняття читацької компетентності; визначено структуру та зміст читацької компетентності молодших школярів; описано сутнісні характеристики LEGO-технологій як активного освітнього інструмента.

Практична значущість полягає у вивченні ефективності використання LEGO-технологій під час формування читацької компетентності у 4 класі.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі Чернівецького ліцею №22 ім. А. Кохановського. У ньому взяли участь 57 учнів віком 9-10 років.

Публікації. Результати та положення кваліфікаційної роботи було представлено у матеріалах міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференцій. Опубліковано наукові тези «Формування читацької компетентності молодших школярів засобами лего-технологій» у збірнику матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасна початкова освіта: погляди молодих дослідників». Опубліковано наукову розвідку «Лего-технології як ефективний інструмент розвитку комунікативної складової читацької компетентності» у збірнику наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету К – ПНУ (Випуск XX. 2024. С. 222 – 225).

Взяла участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи», де виступила з темою «Лего-технології як активний освітній інструмент у формуванні читацької компетентності учнів 4 класу».

Структура роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань). Основний обсяг роботи становить 89 сторінок.

ВИСНОВКИ

Спираючись на здійснений теоретичний та емпіричний аналіз досліджуваної проблеми, стало можливим зробити такі висновки:

1. У роботі поняття читацької компетентності трактується як здатність працювати із текстом, а саме: сприймати, розуміти, критично оцінювати, аналізувати, інтерпретувати та узагальнювати. Важливим аспектом читацької компетентності є вміння застосовувати отримані знання за необхідності у повсякденному житті.

2. У структурі читацької компетентності можна виділити такі взаємопов'язані компоненти: когнітивний, комунікативний, діяльнісний, ціннісний, рефлексивний, мотиваційний та особистісно-творчий.

3. Враховуючи особливості молодшого шкільного віку, розвивати читацьку компетентність необхідно із застосуванням ігрових технологій, що базуються на діяльнісному підході.

4. У формуванні читацької компетентності важлива систематичність, використання різноманітних інтерактивних технологій, позитивне заохочення, підвищення зацікавленості учнів читанням, розвиток критичного мислення, послідовність, врахування вікових особливостей школярів.

5. LEGO-технології є сучасним методом навчання, який передбачає отримання знань під час конструювання та вивчення моделей із конструктора. Вони є цікавими, легкими у використанні, багатофункціональними та естетично привабливими.

6. У процесі гри у молодших школярів розвивається відчуття відповідальності, цілеспрямованість, ініціативність, активність, креативність. Саме ті якості є потрібними людині у сучасному світі.

7. Сучасний вчитель у Новій українській школі має постійно розвиватись, самовдосконалюватись. Педагог повинен бути не лише носієм певних знань, але й експериментатором та творчою особистістю. Він має не

боятись пробувати використовувати у своїй діяльності нові методи та технології навчання. Тільки такий вчитель зможе надихнути дітей досліджувати та пізнавати навколишній світ, мислити нестандартно та критично оцінювати інформацію.

8. Педагоги повинні орієнтуватись на зразки вправ із конструктором лего у методичних посібник та самостійно розроблювати завдання. Проте важливо у процесі створення нових інтерактивних вправ чітко розуміти їх мету; враховувати індивідуальні та вікові особливості молодших школярів; лаконічно формулювати інструкцію; зазначити навички та вміння, які мають опанувати учні у процесі виконання; перевіряти ефективність на практиці.

9. Технологія «Шість цеглинок» є інноваційним методом навчання у діяльнісному підході. Вона дозволяє розвивати широкий спектр компетентностей у молодших школярів. Її використання передбачає активне залучення учнів у процес пізнання навколишньої дійсності. Ця технологія є гнучкою у використанні та дозволяє адаптувати будь-яке завдання відповідно до мети та завдань уроку.

10. Використання LEGO-технологій на уроках дозволяє учням перетворювати абстрактні поняття у реальні моделі, що допомагає краще засвоювати матеріал, сприяє розвитку дрібної моторики, просторового мислення та командної роботи.

11. У ході проведеного емпіричного дослідження було підтверджено висунуту раніше гіпотезу про те, що систематичне та цілеспрямоване застосування LEGO-технологій на уроках літературного читання сприяє формуванню читацької компетентності молодших школярів. Розроблена система вправ із використанням LEGO-технологій мала позитивний вплив на розвиток читацької компетентності в експериментальному класі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананко, С., & Запорожченко, Т. (2021). Використання методики «шість цеглинок» в Новій українській школі. Молодий вчений. №5 (93). Херсон. С. 56-59.
2. Берфорд А. (2015). Велика книга «Лего». К.: ЕКСМО: прес. 214 с.
3. Бібік Н. М. (2017). Нова українська школа: poradник для вчителя. Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 206 с.
4. Бібік Н. М. (2015). Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. Український педагогічний журнал. К. С.47-59.
5. Богданець-Білокаленко Н. (2021). Українська мова та читання: підруч. для 4 кл. закл. заг. серед. освіти (у 2-х частинах): Частина 2. Київ: Грамота. 160 с.
6. Будник О. Б. (2021). Інноваційні освітні технології в Новій українській школі: монографія. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 100 с.
7. Булах, Л., & Стрілецька, Н. (2022). Теоретичні аспекти використання Lego технології в освітньому процесі початкової нової української школи. Молодий вчений, 2 (102), 112-115.
<https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-2-102-23>
8. Васьківська Г. О. (2019). Конструювання і реалізація змісту профільного навчання: особистісно орієнтований підхід: практ. посіб. Київ : КОНВІ ПРІНТ. 96 с.
9. Вашуленко О. (2013). Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра. Початкова школа. № 1. С. 13–17.
10. Вашуленко О. В. (2013). Зміст і структура читацької компетентності молодшого школяра. Компетентнісні засади змісту освіти в

11-річній школі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28-29 березня 2013 року / Ред. кол.: Федоренко О. А., Єрмаков І. Г. (науковий редактор), Ратушна А. М. К.: Оберіг. С. 202 – 206.

11. Вашуленко О. В. (2012). Читацька компетентність молодшого школяра: зміст і Структура. Упровадження нового змісту початкової освіти: теорія і практика: матеріали Всеукр. пед. читань, присв. пам'яті Т. М. Байбари (Полтава, 3 – 4 квіт. 2012 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г.Короленка. Полтава. ПП Шевченко. С. 20-23.

12. Ващенко Л. С. (2014). Домашні завдання як один із видів самостійної навчальної діяльності школярів. Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Сер. : Педагогічні та історичні науки. Вип. 119. С. 56–65.

13. Вербещук С. В. (2016). Формування мовленнєвої культури учнів початкової школи в процесі літературного читання : дис. на здобуття наук. ступеня к. пед. н. за спец. 13.00.02 — теорія і методика навчання (українська мова). Івано-Франківськ. 243 с.

14. Вітюк В.В., Тарасюк Л.С. (2014). Комунікативна компетентність як важлива складова сучасної початкової освіти // Українська педагогічна освіта в європейському часопросторі: Матеріали Міжвузівської студентської науково-практичної конференції. Дубно : ДКРДГУ. С. 5-21.

15. Головка В.А. Сутність читацької компетентності молодших школярів [електронний ресурс] Режим доступу: <http://kppordgu.do.amdocsmaterianaukovo-praktichnojiinternetkonfer.pdf>.

16. Гра по-новому, навчання по-іншому. (2018). Методичний посібник. Упорядник О.Рома. The LEGO Foundation. 44с.

17. Гудима Н. (2024). Інноваційні технології навчання української мови та читання : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В. 250 с.

18. Гудима Н.В. (2024). Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі // Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в Новій українській школі: оновлення філософії освіти : монографія ; за заг. Ред. Н.В. Бахмат, Н.В. Мелекесцевої, Н.В. Гудими. Київ : Міленіум. С. 197-228.

19. Гудима Н.В. (2024). Стратегії роботи вчителя й учнів на уроках мовно-літературної освітньої галузі в умовах діяльнісного підходу // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Вип. 23. С. 346-349.

20. Гудима Н., Ковальчук О. (2024). Актуальні питання початкової освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В.

21. Державний стандарт початкової освіти (2018). Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. №87. Початкове навчання та виховання. №28-29. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text>

22. Дичківська І. (2015). Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав. 304 с.

23. Доброскок І. (2023). Модель інноваційної підготовки вчителя початкових класів в умовах НУШ // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. № 1 (125). С. 269-278.

24. Дубровська Л.О., Дешко О.О. (2018). Проблема готовності вчителів початкових класів до упровадження ідей реформи Нової української школи // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. №3. С. 23- 27.

25. Дубяга С.М. (2015). Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького. 160 с.

26. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>

27. Здебська Т. М. (2020). Педагогічна технологія навчання читанню та письму «Щоденні 5» для формування читацької компетентності в умовах нової української школи. Х. : Всеукраїнська науково-практична конференція "Методика викладання української мови в сучасній школі: теорія та практика". 235 с.

28. Карімова, Б. Т. STEM-освіта – інноваційний підхід в сучасній освіті. (2018). Innovation Management And Technology In The Era Of Globalization : Materials of the Intern. Conf., Alexandria – Sharm El Sheikh, Egypt, 8–11 Jan., 2018 y. / Region. Acad. of Management ; ed.: S. Midelski [et al.]. – Alexandria. P. 107–110.

29. Кириленко С., Кіян О. (2017). Проблема підготовки вчителя у системі STEMосвіти: розвиток та формування його професійної компетентності. STEMосвіта: стан впровадження та перспективи розвитку : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 9–10 листопада 2017 р., м. Київ. Київ : ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». 160с.

30. Кічук Н. (2016). Готовність майбутнього вчителя початкових класів до створення освітнього середовища учня як результат професійної підготовки до інноваційної діяльності // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки. №1. С. 82-91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadpcpn_2016_1_9

31. Комарова Л.Г. (2015). Будуємо з LEGO (моделювання логічних відносин і об'єктів реального світу засобами конструктора LEGO). М.: «ЛІНК - ПРЕС».
32. Конструктори Лего (LEGO) як освітнє середовище в початковій школі [Електронний ресурс]. URL <https://naurok.com.ua/vikoristannya-lego--tehnologiy-v-osvitnomu-prostori-novo-ukra-nsko-shkoli-123419.html>
33. Кузькова Т. П. (2020). Роль діяльнісного підходу до навчання у викладанні шкільних предметів та формуванні компетентностей учня. Обрії педагогічних знань: теорія, новації, практика: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Миколаїв: Центр прогресивної освіти «Генезум». 265 с.
34. Кучерук А. О. (2024). Підгурська В. Ю. Використання методики “Шість цеглинок” у початковій школі. International scientific-practical conference “Science, education and technology: trends, challenges, prospects”: conference proceedings (Tampere, Finland, April 27, 2024). Tampere, Finland: Scholarly Publisher ICSSH. P. 8-11.
35. Лист МОН № 1/9-652 від 01.12.2017 "Щодо запровадження ігрових та діяльнісних методів навчання в освітній процес початкових класів".
36. Максаєва Ю. А. (2012). Лего конструювання як фактор розвитку обдарованості. Початкова школа плюс. № 9. С. 66–69.
37. Мартиненко В. Сутнісні характеристики читацької компетентності молодших школярів. (2013). Початкова школа. № 12. С. 3-7.
38. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 4 клас. (2016). К.: Видавничий дім «Освіта». 160с.
39. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання : навчально-методичний посібник. Старагіна І. П., Терещенко В. М., Панченков А. О. (2020). Харків. Соняшник.176 с.

40. Онищенко І. (2012). Роль інформаційнокомунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів до інноваційної діяльності / І. Онищенко // Психологопедагогічні проблеми сільської школи. № 42(2). С. 25–30.

41. Офіційний сайт Lego. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу : <http://www.lego.com/en-us/>

42. Офіційний сайт Lego Education. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу : <https://education.lego.com/en-us/academy-training/planning-your-lesson/>

43. Підгурська В., Кожухівська Т. (2023). Використання технології "Щоденні 5" як засіб розвитку читацької компетентності здобувачів початкової освіти. Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу : досвід, реалії, перспективи : збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної. за заг. ред. І. Голубовської. Житомир. С. 9-12.

44. Половко Н.М. Використання проектної технології у початковій школі [електронний ресурс] Режим доступу: <http://conference.pu.if.ua/forum/files/22032017/3/Polovko.pdf>.

45. Пометун О.І. (2021). Діяльнісний підхід. Енциклопедія освіти. С.250-251.

46. Рекомендації щодо формування читацької компетентності. Режим доступу: <https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/chyt-gram-24-10-22.pdf>

47. Рожок Т.Л., Костецька О.А. (2018). Від маленької цеглинки – до розумної дитинки : дидактично-ігровий посібник. Вінниця : КУ «ММК». 15с

48. Савченко О.Я. (2012). Дидактика початкової освіти: підручник / О.Я. Савченко. К. : Грамота. 504 с.

49. Савченко О. Я. (2017). Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми. Початкова школа. № 4. С. 34–39.

50. Сафарян С. І. Актуальні проблеми літературознавства в компаративних вимірах. (2014). Султанівські читання. Актуальні проблеми літературознавства в компаративних вимірах. Збірник статей / редкол.: І. В. Козлик (голова) й ін. Івано-Франківськ: Симфонія форте. Вип. III. С. 299-307.
51. Старагіна І. П., Терещенко В. М., Панченков А. О. (2020). Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання. Х.: Соняшник. 176 с.
52. Федорчук В.В. (2014). Педагогічні технології в початковій школі. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко, 2014. 268 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/2085>
53. Федорчук В.В. (2019). Освітні технології : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський. 161 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/5927>
54. Федорчук В.В. (2021). Сучасні технології навчання у підготовці педагогів : навчально-методичний посібник / автор-упорядник В.В. Федорчук. Кам'янець-Подільський. 69 с.
55. Фенцик О. М. (2018). Читацька компетентність здобувачів початкової освіти: сутність поняття / О. М. Фенцик, М. В. Лавренова // Science, research, development. Pedagogy : monografia pokonferencyjna (30.03.2018-31.03.2018). Rotterdam. Diamond trading tour, №3. С.101-104
56. Філіпчук В. В. (2020). Формування читацької компетентності учнів молодшого шкільного віку. Х. : Всеукраїнська науково-практична конференція "Методика викладання української мови в сучасній школі: теорія та практика". 235 с.
57. Шалда Н.В. (2018). Інтеграція LEGO-конструювання в освітній процес. Палітра педагога. №6. 7-10 с.
58. Шість цеглинок в освітньому просторі школи (2018). Метод. посіб. Уклад. О. Рома. The LEGO® Foundation. 32 с.

59. Яценко Т. О. (2018). Розвиток читацької компетентності учнів в умовах інформаційного суспільства (застосування варіативних форм організації літературного навчання) Книга в академічному дискурсі: філологічний, методичний та мистецтвознавчий аспекти. Збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науко-практичної інтернет-конференції. стор. 99-104.

60. Яценко Т. О. (2008). Формувати компетентнісного читача. Українська мова і літ. в школі. № 6. С. 25 – 28.